

V. Gilbert Edit*

A GYAKORLATI EGYÜTTÉRZŐ

Kevés az olyan visszaemlékezés Kálmán C. Györgyre, amely nem említi utolsó publikus mondatát az általa sűrűn használt közösségi oldalról: „Állítólag disszimulálok.” Szívszorító volt az a hét Magyarországon: öccsét, a társasnyelvészt is, akit előtte hét nappal veszített el, a médiából legalább jól ismerte a fél ország – mindenesetre egy kiterjedt kör, azok, akik Gyurit ugyancsak. Míg fogalmazgattam neki személyes üzenetemet az együttérzésemről, ő is elment.

„Disszimulálok.” Nem hagy nyugodni ez a rá olyannyira jellemző fogalom. Nem azért, mert oly gyakran hallottuk volna tőle a szót, én talán soha, hanem kiterjeszhető, metaforikus szemantikája miatt. (Kinevetne persze, ha hallaná, hogyan kötöm alakjához.) Úgy tenni, mintha nem lenne nehéz, mosolyogni, ha fáj is. Jobbnak, együttérzőbbnek, érdeklődőbbnek lenni, pozitívabbnak és támogatóbbnak, mint a társadalmi környezet – s az akadémiai-egyetemi szféra, amelybe tartozott. Ilyen volt eredendően, tanszékvezetőként és kollégaként, pécsi oktatótársaként és aztán, amikor már nem „járt le”, de folyamatosan számíhattunk rá. Fókuszba emelte, lehetőséghez juttatta, recenzáltatta lapjaiban a tűztől távolabb lévő produkcióit. Bevonta a pécsi-eket is műhelyeibe, publikációt kért tőlük, ajánlást adott, sőt extra szolidáris gesztusokat tett. Közösséget vállalt a kirekesztettel, megalázottal. Máshol voltak a határai. Neki is rosszul esett, amikor mást bántottak, valakivel rosszul bántak, s ennek hangozott. Nem különösebben törődött azzal, hova nem fogadják be néha maró kritikái, groteszk publicisztikái után (lásd rögzös akadémiai útját) –, mondta és írta, amit gondolt. Derűs humora egyénítette, s került közel általa a másikhoz. Szarkasztikus stílusától, ironikusan csipkelődő és néha kíméletlenül parodisztikus elemzéseitől viszont tartottak olyanok, akikről ezek az írások szóltak. Olvasom és tapasztalom, milyen mélyre ment egyes körökben valamikori Nagy László-értelmezése, s el tudom képzelni, mindennapi méltatlankodásait mellre szívták a politikai- és közügyekben érintettek. Én több évtizedes ismeretségünk alatt mégis megannyiszor a jó értelemben lojális, épelméjűen kritikus, kedves szerzót és embert tapasztaltam meg. Figyelt, emlékezett, elismert – kollégát, hallgatót, pályatársat. Nem tudok belső mosoly nélkül elmenni a *Mű- és valódi élvezetek* cím mellett, ami a bírálatait tartalmazó kötetben áll, s az a több mint húszéves eset is eleven bennem, amikor úgy nem javasolt valakit egy posztra, hogy az illető megtisztelve érezte magát, mert nem személye elleni támadásnak, nem szakmai és emberi erényei kétségbe vonásának élte meg, sőt.

Gyuri pedig kritikus volt, nem simította el ellenérzéseit, kétségeit. Egy könyvem bemutatójaként sem, annak vegyes műfaja miatt, s olyasmit emelt ki, ami annak

* A szerző a Pécsi Tudományegyetem Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékének egyetemi docense.

mellékszólama volt: jóval korábbi, álnéven futó tudósítássorozatot, amibe őt avattam be akkor. Őt, aki felkapta rá a fejét már indulásakor. Szerette a peremműfajokat és -helyzeteket. Nem hagyta ki konferenciakötetbe írt tanulmányaiból az eseményen elhangzott reflexiókat, amiket továbbgondolt, s első lábjegyzetben ki is fejtette a dialógus eredményeként nézeteiben létrejött változásokat.

Hogyan is létezett ő mint „disszimuláns”? Nem játszotta meg magát. Nem erőltetett volt normális, egészségesen gondolkodó, együttműködő, aki nem rivalizál, nem támad hátba, inkább másokat is helyzetbe hoz, helyhez juttat, hanem természetéből adódóan. Idegen volt tőle, ahonnan én láttam, a fennhéjzás, elitizmus, sznobság. Hitt a mellérendeltségben, és űzte azt. Az általa leírt és mások által felkapott értelmezői közösségek szemléletpluralitását evidensen megélte – mint egy vélemény képviselője a lehetséges többlől. Plasztikusan beszélt és írt elméletekről, nem érzékelt éles határokat a kanonizált és a kevésbé előtérben lévő mű és koncepció, személy és csoport, kezdeményezés közt. Az utóbbiak akár jobban is érdekelték. Bizalmat adott a másoknak, meglátta őt. Zsigerileg hierarchiaellenes, vidáman anarchista, feminista és megrögzött igazságérzettel bíró, azt artikuláló szabad személyként impulzívan reagált a lenézésre, a mellőzésre, az igazságtalanságra, a blódségre.

Maradtak titkai. Azt sem mondta el, miféle családi okból hagyott fel a majd' két évtizedes rendszeres pécsi oktatással. Jött azután is, így hát nem csak hírből ismertették a későbbi diákok az utánozhatatlan előadásmódját. Mindig lenyűgözve hallgatták, nem tudott szárazan beszélni a mégoly elméleti és komplikált témákról sem. Hitelesen volt személyes a tudományban.

Jó, hogy valamennyit el tudtam mondani, vagy inkább leírni könyvkritikában abból, milyennek látom tudós személyiségét, de csak töredékét annak, amit szerettem volna s megérdemelne. Vele, Kálmán C. Györggyel már így maradunk dialógusban.